

RESPOSTES RACIONALS
O EMOCIONALS
SEGONS LA LLENGUA

David Bueno
Torrens

Professor i investigador
de genètica de la UB i
divulgador de la ciència

De set en set

Imma
Merino

Llenguatge i decisions morals

“Què faries si l'única manera de salvar cinc persones d'una mort segura a causa d'un accident atzarós fos provocar expressament la mort d'una altra persona que no està en perill?” No és una pregunta fàcil, ni la resposta trivial. Prenem decisions constantment, sovint intrascendents –quina camisa em poso avui?–, però també moltes que tenen un cert component moral, que poden afectar altres persones. Per descomptat, la immensa majoria no tenen unes conseqüències aparentment tant capitals, però l'acumulació de moltes petites decisions morals pot tenir efectes socials molt importants –intento amagar uns quants guanys per no haver de pagar tants impostos, malgrat que sé que això perjudicarà persones necessitades?

PREGUNTES COM LA QUE OBRA aquest article són típiques dels estudis sobre les decisions morals, uns treballs que tradicionalment s'han abordat des del camp de la psicologia i la sociologia però que cada cop més afecten el camp de les neurociències. Diversos treballs han demostrat que el nostre cervell utilitza uns circuits neurals específics quan pren decisions morals. A Catalunya tenim diversos grups que treballen en aquest tema. Un d'ells, a l'hospital del Mar, va demostrar no fa massa que el cervell dels psicòpates processa de manera diferent aquestes decisions, la qual cosa explica perquè a vegades cometem determinades accions. Tanmateix, un altre treball molt recent publicat per un grup de la Universitat Pompeu Fabra a la revista *PlosOne* m'ha sorprès molt més, per les implicacions globals que pot tenir en un país bilingüe com el nostre: les decisions morals també depenen de l'idioma en què ens les plantegem, o en les plantegen.

VAN FORMULAR UNA PREGUNTA, com la que obre l'article a un grup de voluntaris

bilingües (castellà/anglès als EUA; coreà/anglès a Corea; anglès/francès a França, i castellà o anglès/hebreu a Israel). A alguns ho van fer en la seva llengua materna, i a d'altres en la segona llengua. En principi, potser hom esperaria que la resposta fos molt similar, amb independència de la llengua. Si la decisió moral la prenem de manera emocional, esperariem que la majoria decidís no provocar la mort de ningú aliè a la situació, malgrat això hagués salvat cinc vides, atès que es veurien directament implicats en una violació dels drets individuals d'aquesta persona –el dret a la vida–, i els altres cinc moririen en un accident atzarós sense intervenció humana.

Les conseqüències d'aquest fet poden ser d'una gran transcendència en un país bilingüe com el nostre

EN CANVI, SI LA DECISIÓ MORAL la prenem de manera més racional, en el sentit d'utilitària, llavors esperariem que més voluntaris decidissin just el contrari, atès que se salvarien més vides. Doncs bé, en aquest estudi es va veure que si el dilema es planteja en la primera llengua que hom ha après, hi ha una major tendència cap a respostes emocionals, mentre que si es formula en la segona llengua augmenta la tendència cap a les respostes utilitàries, que fan prevaldre el bé general –el suposat bé comú– per sobre dels drets individuals de la persona aliena a la situació, però que tanmateix es veu afectada per la decisió.

EL MOTIU NEURONAL TÉ A VEURE amb el processament diferencial que fa el cervell de les dues llengües, però com deia en un paràgraf anterior, les conseqüències d'aquest fet poden ser d'una gran transcendència en un país bilingüe com el nostre. I més encara en un moment en què estem a punt de prendre una de les decisions més importants de la nostra història com a poble, amb innegables connotacions morals, emotives i utilitàries.

XAVI RAMIRO

Enfonsats

S'acaba d'estrenar en pocs cinemes d'Espanya (i seria desitjable que la distribució es fes extensible a més ciutats) una pel·lícula de Rithy Pahn amb la qual el cineasta cambodjà rememora la seva experiència durant el règim dels khmers rojos en què van morir 1.700.000 persones a causa de les execucions, la fam i les pèssimes condicions de vida imposades. S'ha estrenat amb el títol de *La imagen perdida* i, perdonin l'elemental joc de paraules, no se l'han de perdre. Com ho exemplifica *S21, la màquina de mort dels khmers rojos*, en què uns torturadors testimonien sobre les seves accions en un centre de detenció, no és el primer cop que Rithy Pahn aborda el tema, que d'alguna manera o altra es fa present en tot el seu cinema. En aquesta ocasió, però, la narració és en primera persona i, a la vegada que hi ha una constant reflexió sobre quines han de

L'“enfonsat”, un home als ulls del qual no pot llegir-se cap pensament

ser les imatges per representar un horror del qual no hi ha gairebé imatges reals, evoca un infern en què un adolescent va sobreviure a tota la seva família i, per tant, va veure com moria el seu pare, la seva mare i els seus germans. En relació amb el pare, Pahn explica que va deixar de menjar (el poc que hi havia) i que va lliurar-se a la mort, sense oposar-hi resistència. Volia morir i abans de fer-ho va convertir-se en un cadàver vivent. He identificat aquesta actitud amb la d'aquells que en els camps d'extermini nazis eren anomenats els “musulmans”, fos perquè s'associaven a la submissió atribuïda als fidels islàmics o a la posició del seu cos en la pregària. En paraules del supervivent Jean Améry, el “musulmà” era el presoner que havia abandonat tota esperança. Primo Levi va escriure'n que, si hagués de tancar tot el mal del seu temps en una imatge, triaria la d'un home demacrat, amb el cap inclinat i l'espatlla encorbada en els ulls del qual no pot llegir-se cap rastre de pensament. És l'“enfonsat” que ha deixat de ser un home. L'intestimoniable. L'insuportable pels ulls humans que continua existint. Pensem-hi.

EN SÍSIF

Jordi Soler

